

ОБРАЗОВАНИЕТО В РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ ПРЕЗ 2016/2017 УЧЕБНА ГОДИНА

Основните резултати от проведените от Националния статистически институт (НСИ) годишни изчерпателни изследвания, характеризиращи дейността на образователните институции, показват, че:

- През учебната 2016/2017 година в детски градини са записани 224.4 хил. деца, или с 3.3% по-малко в сравнение с предходната година.
- Завършилите средно образование през 2016 г. в общообразователни и професионални училища са съответно 24.4 и 20.6 хил. ученици.
- Записаните в различните степени на висшето образование за академичната 2016/2017 година са 249.9 хиляди.
- Към 31.12.2016 г. за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ у нас се обучават 6 738 лица, от които 503 чужди граждани.

Предучилищно образование

Към 1.12.2016 г. в страната функционират 1 894 самостоятелни детски градини с директор, или със 108 по-малко в сравнение с предходната година. В тях са записани 224.4 хил. деца, от които 116.2 хил., или 51.8%, са момчета. В сравнение с предходната година броят на децата намалява с 3.3%.

Обхватът на децата в това образователно ниво, изчислен чрез груповия нетен коефициент на записване¹, за учебната 2016/2017 година е 79.4%, или с 1.6 процентни пункта по-малко спрямо учебната 2015/2016 година.

Средният брой деца в една детска градина за страната е 118, като за градовете е значително по-голям - 157, а за селата - 59. Една група се формира средно от 23 деца, съответно - 25 в градовете и 19 в селата.

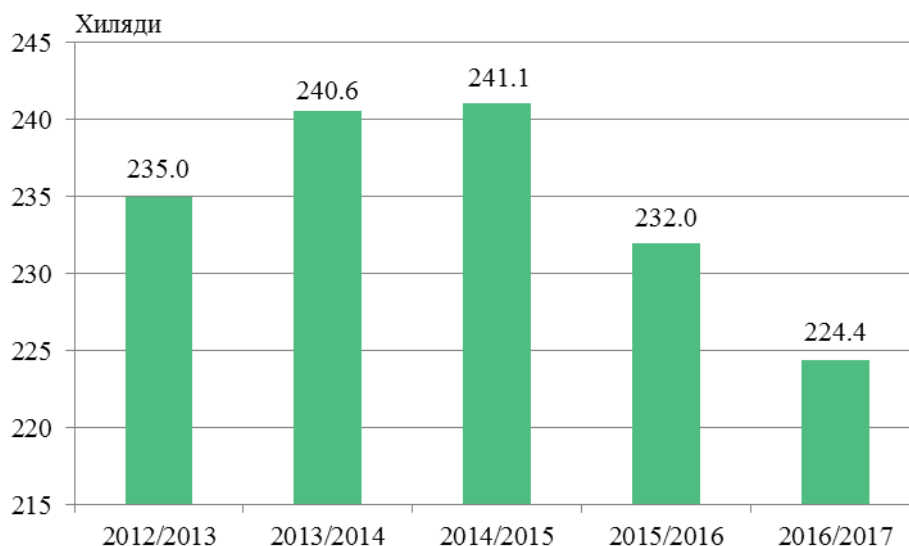
Педагогическият персонал, зает в детските градини, е 19.9 хил., като в сравнение с предходната учебна година намалява с 511 души, или с 2.5%. Детските учители са 18.7 хил., или 94.5% от педагогическия персонал.

През учебната 2016/2017 година в страната функционират 93 лицензирани частни детски градини, или с 1 повече от предходната година. Те са посещавани от 3 838 деца, или 1.7% от записаните в детските градини.

¹ Груповият нетен коефициент на записване на децата в детските градини се изчислява в проценти като отношение на броя на децата в детските градини във възрастовата група 3 - 6 години към броя на населението в същата възрастова група.

Фиг. 1. Деца в детските градини

Общо образование

Към 1.10.2016 г. учебни занятия се водят в 1 990 общообразователни училища¹, от които 145 начални, 1 291 основни, 4 прогимназии, 128 гимназии и 422 средни училища (СУ). В сравнение с предходната година общообразователните училища намаляват с 24 поради закриване или преобразуване. Учениците са 605.7 хил., от които 100.5 хил. са записани в училища в селата. В сравнение с предходната учебна година учениците в тази образователна програма се увеличават с 3.5 хил., или с 0.6%. В една паралелка в дневните общообразователни училища се обучават средно по 22 ученици.

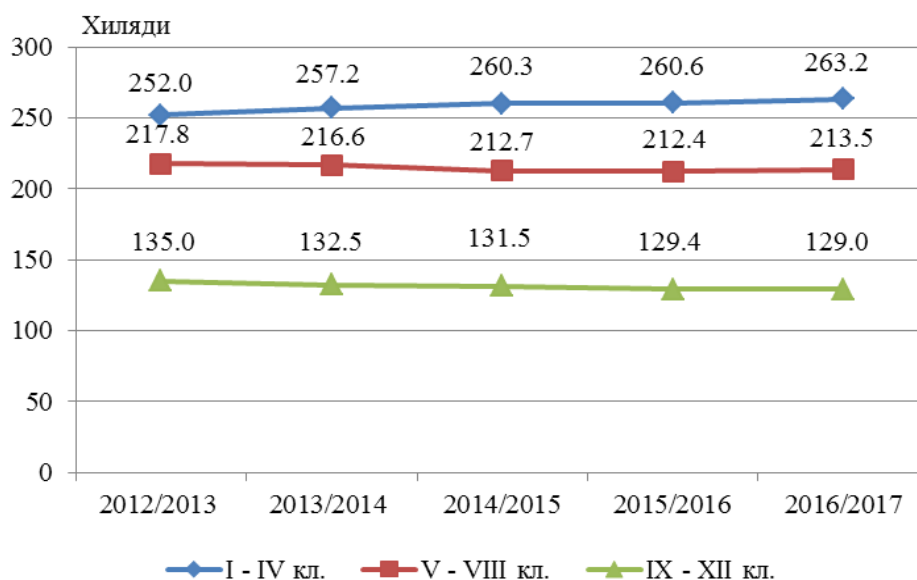
През учебната 2015/2016 година 16.4 хил. ученици са напуснали общообразователните училища, от които 14.3 хил. в основното образование. Най-голям е относителният дял на учениците, които са заминали в чужбина - 7.4 хил., или 45.0%, следван от дела на напуснали по семейни причини - 5.8 хил., или 35.6%, и на напусналите поради нежелание да учат - 10.5%.

През 2016 г. основно образование в общообразователните училища са завършили 47.8 хил., а средно образование - 24.4 хил. ученици.

Относителният дял на децата в общообразователните училища, изучаващи чужди езици в началните класове (I - IV), е 83.1%, като от тях най-голям е делът на изучаващите английски език - 91.3%.

¹ Вкл. българските училища в чужбина, финансирани от държавата.

Фиг. 2. Учащи в общообразователните училища по групи класове

Учителите (вкл. директорите и помощник-директорите с преподавателска заетост) в общообразователните училища през учебната 2016/2017 година са 47.9 хил., или с 2.6 хил. повече в сравнение с предходната година. От тях 93.6% са с високо образование (завършена образователно-квалификационна степен „бакалавър“ или „магистър“), 5.8% са завършили „професионален бакалавър“ или еквивалентна в миналото степен и 0.6% са със средно образование. В учителската професия преобладават жените, които съставляват 85.0% от общия брой на учителите.

Към 1.10.2016 г. в страната функционират 75 частни общообразователни училища, от които 8 начални, 31 основни, 22 гимназии и 14 средни училища (СУ). В тях са записани общо 8 493 ученици, или 1.4% от общия брой на учениците в общото образование.

През учебната 2016/2017 година в училищата и паралелките за деца със специални образователни потребности учат общо 3.2 хил. деца, или с 5.4% по-малко в сравнение с предходната учебна година. За тяхното обучение и възпитание полагат грижи 738 учители специалисти и 267 възпитатели.

Професионално образование и обучение

Професионалното образование и обучение през учебната 2016/2017 година се осъществява в 22 училища по изкуствата, 24 спортни училища, 373 професионални гимназии и 35 професионални колежа с прием след средно образование. Общият брой на учащите в тях е 131.4 хил. и в сравнение с предходната учебна година намалява с 4.1 хил., или с 3.1%.

В професионалното образование преобладават момчетата, които са 60.0% от общия брой на учениците в тази образователна степен.

В програмите за придобиване на трета степен професионална квалификация най-висок е относителният дял на учениците, изучаващи специалности в областите¹ „Технически науки и технически професии“ - 28.5%, следван от този на учениците в „Услуги за личността“ - 17.7%.

¹ Област на образование - тясна област според Класификацията на областите на образование и обучение (КОО - 2008).

В програмите за придобиване на втора степен професионална квалификация водещи са областите „Технически науки и технически професии“ (25.4% от учащите) и „Услуги за личността“ (24.2%).

През настоящата учебна година учителите в професионалните училища са общо 11.5 хил., като 94.8% от тях са с придобити образователно-квалификационни степени „бакалавър“ или „магистър“.

През 2016 г. средно образование в училищата по изкуствата, спортните училища, професионалните гимназии и професионалните училища с диплома са завършили 20.6 хил. души. Степен на професионална квалификация по съответните програми е придобита от следния брой учащи:

- 1 011 ученици са получили първа степен професионална квалификация в професионалните училища и паралелки с прием след VI, VII и VIII клас;
- Втора и трета степен професионална квалификация през 2016 г. са придобили съответно 2.9 хил. и 13.1 хиляди;
- 711 ученици са придобили четвърта степен професионална квалификация в професионалните колежи с прием след завършено средно образование.

През учебната 2016/2017 година 1 265 ученици се обучават в 46 частни професионални училища, което е 1.0% от всички ученици в професионалното образование.

В програми за професионално обучение срещу заплащане за придобиване на степен на професионална квалификация в центрове за професионално обучение (ЦПО), професионални гимназии и професионални колежи са записани 11.0 хил. лица на възраст 16 и повече години. По степени на професионална квалификация разпределението им е: първа степен - 5.9 хил., втора степен - 2.8 хил., трета степен - 2.3 хил., и четвърта степен - 36 души.

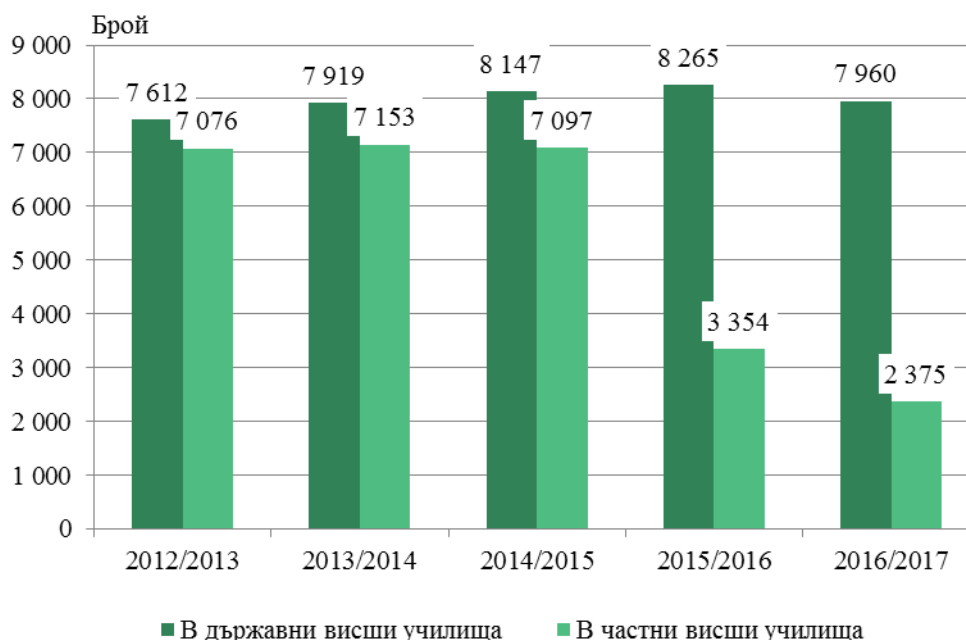
Висше образование

През учебната 2016/2017 година общият брой на студентите в България, записани в четирите образователно-квалификационни степени „професионален бакалавър“, „бакалавър“, „магистър“ и „доктор“, е 249.9 хил., което е с 16.8 хил., или с 6.3%, по-малко в сравнение с предходната учебна година.

Колежи (образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“)

През учебната 2016/2017 година за придобиване на образователно-квалификационна степен (ОКС) „професионален бакалавър“ в коледите се обучават 10 335 студенти, като спрямо предходната година техният брой намалява с 1 284 души, или с 11.1%. От общия брой студенти в тази образователно-квалификационна степен 2 375 души, или 23.0%, са записани в частни колежи.

Фиг. 3. Студенти в колежи¹

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат обучаващите се по специалности в област „Здравеопазване“ - 26.3%, следвани от „Спорт, туризъм и хотелиерство“ - 21.1%, „Технически науки и технически професии“ - 20.3%, и „Стопански науки и администрация“ - 18.6%.

През 2016 г. ОКС „професионален бакалавър“ са придобили 2 418 студенти. Най-голям е броят на дипломираните по специалности в област „Здравеопазване“ - 674 души, или 27.9% от общия брой на завършилите, следван от областите „Стопански науки и администрация“ - 540 души (22.3%), „Спорт, туризъм и хотелиерство“ - 466 души (19.3%), и „Технически науки и технически професии“ - 430 души (17.8%).

Преподавателите в коледжите са 768, като от тях на основен договор са 393, или 51.2%.

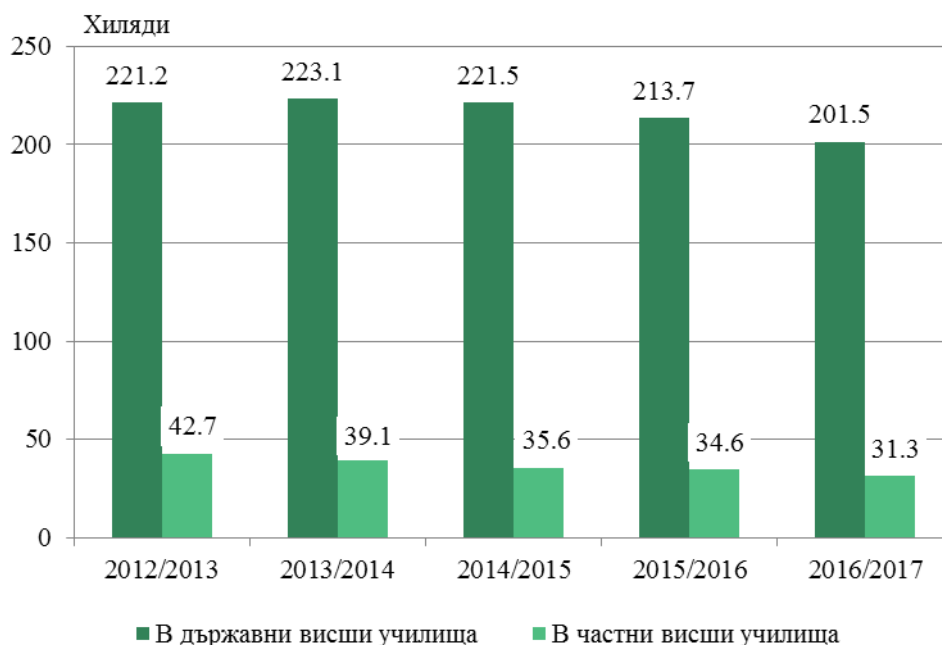
Университети и специализирани висши училища (образователно-квалификационни степени „бакалавър“ и „магистър“)

През учебната 2016/2017 година за придобиване на образователно-квалификационни степени (ОКС) „бакалавър“ и „магистър“ в университетите и специализираните висши училища се обучават 232.9 хил. души, като от тях 31.3 хил., или 13.5%, са записани в частни висши училища. В сравнение с предходната учебна година броят на учащите в частни висши училища намалява с 3.3 хил., или с 9.5%.

¹ Броят на учащите в частни колежи от учебната 2015/2016 година намалява значително поради преобразуването на три самостоятелни частни колежа в специализирани висши училища и презаписването на част от студентите от ОКС „професионален бакалавър“ в ОКС „бакалавър“.

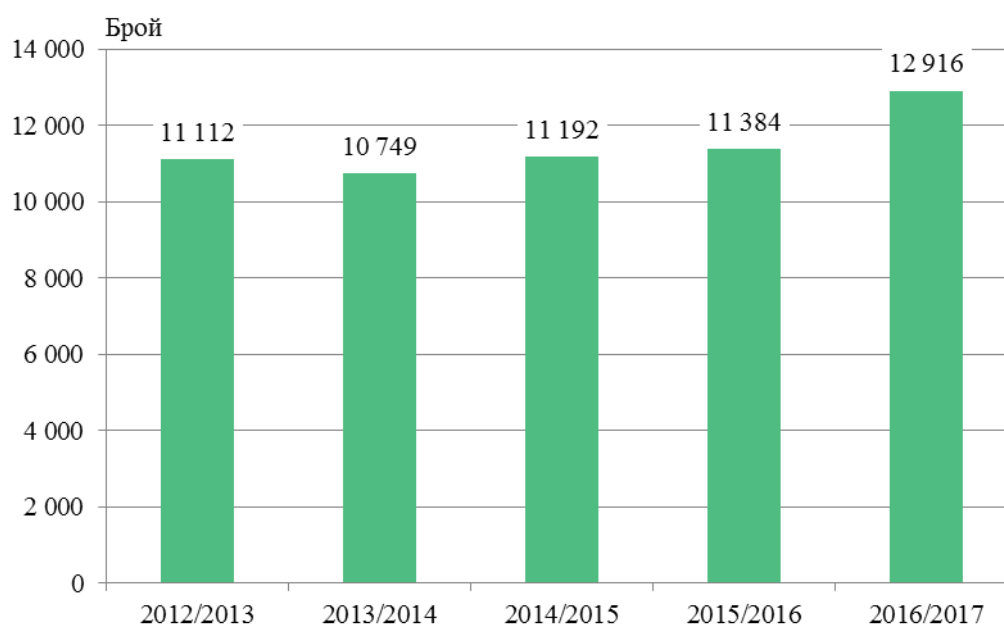

Фиг. 4. Студенти в университети и специализирани висши училища

През учебната 2016/2017 година студентите - български граждани са 219.9 хил., или 94.5% от всички студенти в университети и специализирани висши училища, и в сравнение с предходната година техният брой намалява със 17.0 хил., или със 7.2%. Чуждестранните студенти са 12 916, което е с 13.5% повече спрямо 2015/2016 учебна година.

Фиг. 5. Студенти чужденци в университети и специализирани висши училища

Най-голям е броят на чуждестранните студенти от Гърция - 26.9%, следван от тези от Турция - 14.3%, Великобритания - 11.9%, и Германия - 8.1% от общия брой чуждестранни студенти.

Броят на мобилните студенти¹, обучаващи се в университетите и специализираните висши училища, нараства от 11 147 души през 2012/2013 на 13 042 души през 2016/2017 учебна година, или със 17.0%.

През учебната 2016/2017 година преподавателите в университетите и специализираните висши училища са 21.5 хил., като на основна работа са 13.5 хил., или 62.8%.

Образователно-квалификационна степен „бакалавър“

През учебната 2016/2017 година за придобиване на ОКС „бакалавър“ се обучават 155.2 хил. студенти, от които 52.0% са жени. От общия брой студенти 14.4% са записани в частни висши училища.

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат студентите от област „Стопански науки и администрация“ - 22.2%, следвани от областите „Технически науки и технически професии“ - 15.1%, и „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 11.6%. Най-малък е дялът на студентите, обучаващи се в областите „Природни науки“ - 0.8%, и „Математика и статистика“ - 0.3%.

За учебната 2016/2017 година в ОКС „бакалавър“ са приети 38.5 хил. нови студенти, като новоприетите жени са 19.5 хил., или 50.5%.

През 2016 г. у нас тази степен са завършили 30.9 хил. студенти, от които 18.4 хил., или 59.5% са жени. Най-висок е относителният дял на дипломиралите се от следните области на образованието: „Стопански науки и администрация“ - 29.9%, „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 15.7%, и „Технически науки и технически професии“ - 11.6%.

В частни университети са се дипломирали 18.0% от всички дипломирани в ОКС „бакалавър“.

Образователно-квалификационна степен „магистър“

През учебната 2016/2017 година за придобиване на ОКС „магистър“ в университетите и специализираните висши училища се обучават 77.6 хил. души, от които 57.6% са жени. Българските граждани са 88.6% от всички записани в тази ОКС, а 9.0 хил., или 11.6% от студентите в тази степен, се обучават в частни висши училища.

В структурата по области на образованието най-висок относителен дял заемат студентите от област „Здравеопазване“ - 23.8%, следвани от областите „Стопански науки и администрация“ - 18.6%, и „Право“ - 12.8%. Най-малък е дялът на студентите, обучаващи се в областите „Журналистика, масова комуникация и информация“ - 0.4%, „Природни науки“ - 0.3%, и „Математика и статистика“ - 0.1%.

За учебната 2016/2017 година новоприетите в програми за придобиване на ОКС „магистър“ след завършено средно образование са 6.5 хил., от които малко над две трети (69.2%) са български граждани.

¹ Съгласно методологията на Евростат, студентската мобилност се измерва чрез показателя „страна на завършено предходно образование“, като мобилни студенти са тези, които са завършили своето средно образование в чужбина.

Новоприетите в магистърски програми след завършена ОКС „бакалавър“ са 20.7 хил., като от тях 4.0% са записани по програми след завършена степен „професионален бакалавър“.

През 2016 г. в България висше образование, степен „магистър“, са завършили 25.6 хил. студенти, от които почти две трети (64.2%) са жени.

Най-висок е относителният дял на дипломиралите се от следните области на образование: „Стопански науки и администрация“ - 32.1%, „Науки за обществото и човешкото поведение“ - 11.0%, и „Подготовка на учители и науки за образованието“ - 10.2%. Най-нисък е относителният дял на дипломираните в областите „Опазване на околната среда“ - 0.7%, „Журналистика, масова комуникация и информация“ - 0.6%, „Ветеринарна медицина“ - 0.3%, и „Математика и статистика“ - 0.1% от общия брой дипломирани в ОКС „магистър“.

В частни университети са се дипломирали 13.2% от всички дипломирани в ОКС „магистър“.

Образователна и научна степен „доктор“

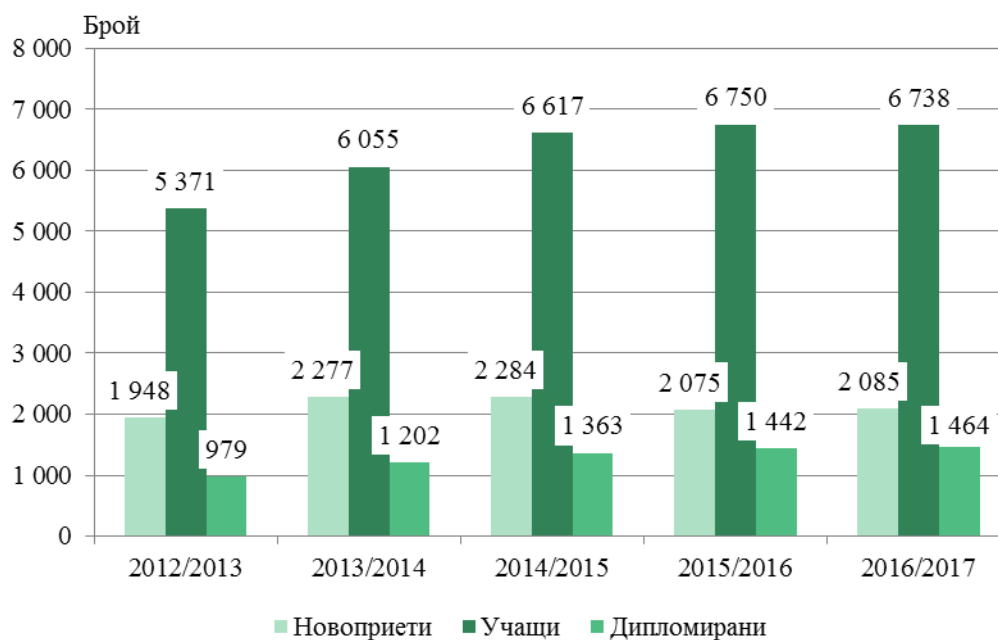
Към 31.12.2016 г. у нас се обучават общо 6 738 докторанти, като 51.9% от тях са жени.

През 2016 г. в частни институции се обучават 3.9% от докторантите.

Чуждите граждани, обучаващи се за докторанти в България, са 503, което е с 4.4% повече в сравнение с предходната година. От тях най-висок е дялът на докторантите от Гърция - 26.0%, следвани от тези от Турция (18.5%), Казахстан (9.5%) и бившата югославска република Македония (5.6%).

Новоприетите докторанти през 2016 г. са 2 085, от които 1 094, или 52.5%, са жени.

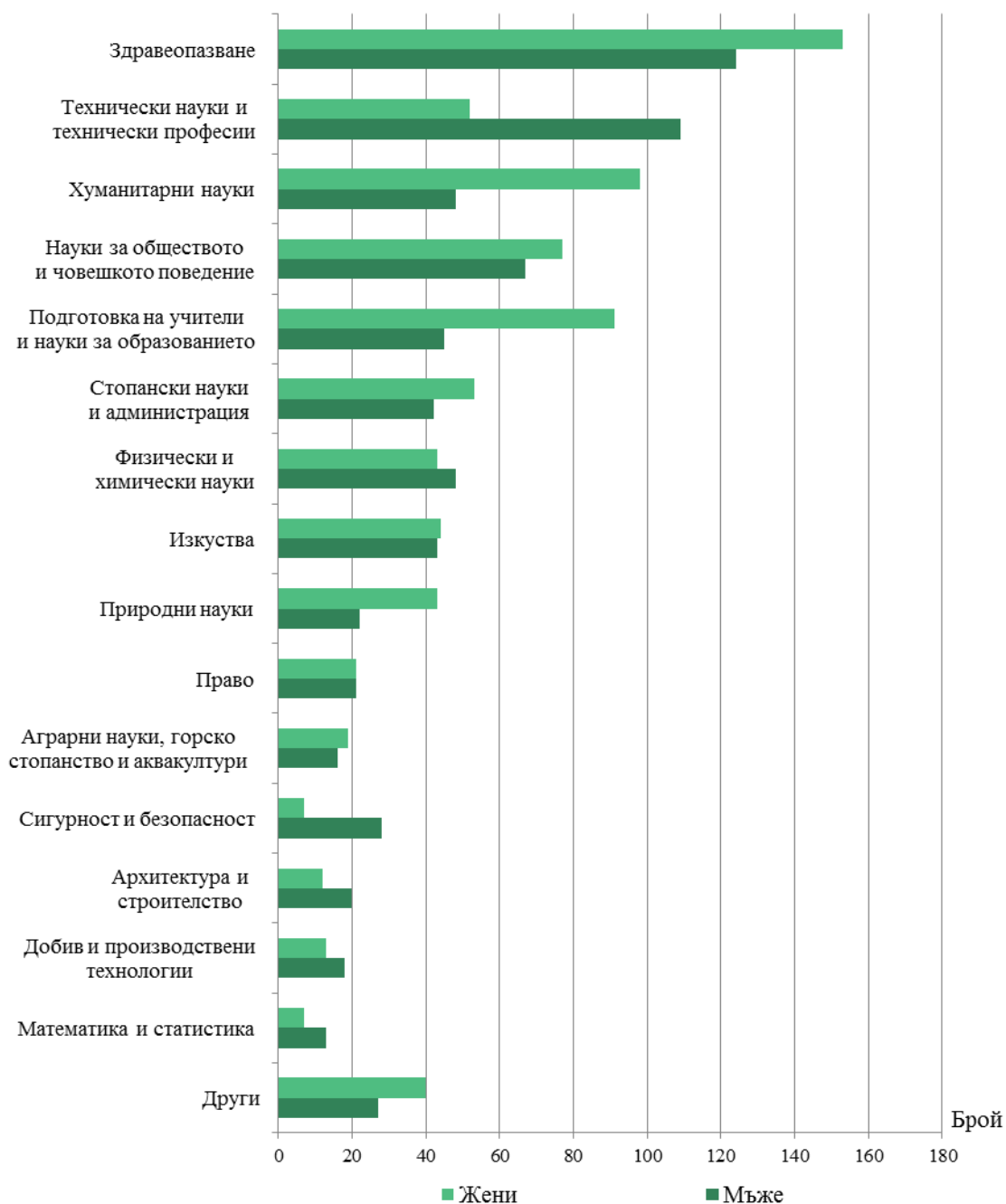
Фиг. 6. Брой докторанти - новоприети, учащи и дипломирани

През 2016 г. образователна и научна степен „доктор“ са придобили 1 464 души, от които 773, или 52.8%, са жени. Наблюдават се съществени различия в структурата на дипломираните мъже и жени по области на образование.

Фиг. 7. Дипломирани докторанти по области на образованието и пол през учебната 2016/2017 година

Методологични бележки

Статистиката на образованието е изградена на базата на Регламент № 452 от 2008 г. на Европейския парламент и на Съвета относно изготвянето и развитието на статистиката на образованието и ученето през целия живот, действащата нормативна уредба на България в областта на образованието, Международната стандартна класификация на образованието (МСКО) - ревизия 2011 г. (ISCED 2011), и съпътстващите я методически ръководства.

МСКО е създадена да служи като рамка за класифициране на образователни дейности в определени програми и свързаните с тях квалификации в международно признати категории. Основните понятия и определения на ISCED са планирани да бъдат международно валидни и съпоставими в пълния обхват на образователните системи. Класификацията се основава върху три компонента: международно одобрени понятия и определения, класификационни системи и картографиране на образователни програми и свързаните с тях квалификации в страните по света. МСКО 2011 беше приета на 36-ата сесия на Генералната конференция на ЮНЕСКО, като за начало на задължителното оповестяване на статистически данни по ревизираната класификация е определена настоящата година.

Националният статистически институт провежда ежегодни изчерпателни изследвания, характеризиращи дейността на образователните институции.

Образователни институции са тези, които директно провеждат обучение по образователни програми с учаци в организирани класове (групи) на място или чрез дистанционна форма на обучение. Провежданите в тях програми водят до придобиване на степен на образование и/или степен на професионална квалификация.

Неформалното образование и самостоятелното обучение не попадат в обхвата на образователната система според използваните дефиниции на МСКО 2011.

Чрез своите изследвания НСИ се стреми да установи броя на учащите в системата на образованието към определена дата на наблюдение. На тази основа се изчислява международно възприетият показател „степен на участие на населението в образователната система“ като относителен дял на записаните ученици от определена възрастова група към броя на постоянното население на страната от същата възрастова група.

Повече информация и данни за статистиката на образованието могат да бъдат намерени на сайта на НСИ (<http://www.nsi.bg>), раздел „Образование и учене през целия живот“, както и в информационна система „Инфостат“ (https://infostat.nsi.bg/infostat/pages/module.jsf?x_2=42).

Приложение

Таблица 1

Учебни институции по вид

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
	(Брой)				
Общо	5067	5060	4975	4964	4778
Детски градини	2070	2051	1991	2002	1894
Общообразователни и специални училища	2112	2097	2087	2078	2051
Начални (I - IV клас)	153	150	150	152	146
Основни (I - VIII клас)	1402	1393	1386	1381	1345
Прогимназии (V - VIII клас)	11	8	7	7	4
Гимназии (IX - XII клас)	140	140	137	133	128
Средни общообразователни (I - XII клас)	406	406	407	405	428
Професионални училища	494	488	481	469	454
Училища по изкуствата	22	23	23	22	22
Спортни училища	19	24	24	24	24
Професионални гимназии	416	402	394	387	373
Професионални колежи след средно образование	37	39	40	36	35
Центрове за професионално обучение ¹	338	371	362	361	325
Висши училища ²	53	53	54	54	54
Самостоятелни колежи	8	8	8	4	4
Университети и специализирани висши училища	45	45	46	50	50
Колежи в структурата на университети и специализирани висши училища	20	19	19	18	18

¹ Центрове, провеждащи програми за придобиване на степен на професионална квалификация.

² Включва университети и специализирани висши училища и самостоятелни колежи.

Таблица 2

Записани учаци по степени на Международната стандартна класификация на образованието (МСКО 2011)

(Брой)

	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Общо	1294682	1303836	1284910	1249109	1225703
Предучилищно образование (МСКО - 0)	235015	240622	241123	232025	224380
Начално образование (I - IV клас, МСКО - 1)	253675	258840	261793	261969	264503
Прогимназиално образование (V - VIII клас, МСКО - 2)	221839	220934	217155	216451	217553
Професионално обучение за възрастни - I степен професионална квалификация (МСКО - 2) ¹	13637	11176	6509	4593	5851
Професионално обучение - I степен професионална квалификация с прием след VIII клас (МСКО - 3)	1011	831	988	992	1036
Средно образование (IX - XII клас, МСКО - 3)	272487	268395	267540	260515	256009
Професионално обучение за възрастни - II степен професионална квалификация (МСКО - 3) ¹	4272	7300	3789	2109	2834
Професионално обучение за възрастни - III степен професионална квалификация (МСКО - 3) ¹	6323	10278	5417	2427	2303
Професионално обучение след средно образование (МСКО - 4)	2381	2001	1618	1308	1261
Професионално обучение за възрастни - IV степен професионална квалификация (МСКО - 4) ¹	83	165	25	13	36
Висше образование (МСКО - 6, 7, 8)	283959	283294	278953	266707	249937
Колежи - ОКС „професионален бакалавър“ (МСКО - 6)	14688	15072	15244	² 11619	10335
Университети и специализирани висши училища - ОКС „бакалавър“ (МСКО - 6)	180949	176344	171458	166746	155237
Университети и специализирани висши училища - ОКС „магистър“ (МСКО - 7)	82951	85823	85634	81592	77627
Докторантура (МСКО - 8)	5371	6055	6617	6750	6738

¹ Вкл. обучаващите се в професионални гимназии и колежи.

² Броят на студентите намалява значително, поради преобразуването на самостоятелни колежи в специализирани висши училища и преминаването на част от студентите в ОКС „бакалавър“.

Таблица 3

Преподаватели по степени на Международната стандартна класификация на образованието (МСКО 2011)

	(Брой)				
	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16	2016/17
Общо	102488	101828	102799	101294	102335
Предучилищно образование (МСКО - 0)	20015	20269	20542	20420	19909
Начално образование (I - IV клас, МСКО - 1)	14565	14767	14940	15050	17564
Прогимназиално образование (V - VIII клас, МСКО - 2)	19315	19277	19179	19125	19517
Средно образование (IX - XIII клас, МСКО - 3)	24684	24121	23968	23735	22817
Професионално обучение след средно образование (МСКО - 4)	453	382	427	360	305
Висше образование (МСКО - 6, 7)	23456	23012	23743	22604	22223
Колежи (МСКО - 6)	1091	1070	1018	725	768
Университети и специализирани висши училища (МСКО - 6, 7)	22365	21942	22725	21879	21455